

Erri De Luca
Història d'Irene

Irene té els ulls rodons dels peixos, dels ocells, dels mamífers. No se li allarguen ni tan sols quan somriu.

És òrfena, té catorze anys i aviat donarà a llum.

Viu en una habitació que era l'estable de l'ase i ara és seva.

El propietari se'n va anar a Austràlia. La casa la té llogada una parella holandesa tot l'any. L'estable és per a Irene.

Hi ha un llit de pedra i un matalàs de fulles seques d'arbust. Aquí hi creixen pocs arbres, baixos, per culpa del vent que els doblega.

Estan ancorats a terra, amb les arrels que es recargolen sobre les pedres. Si es desarrelen, mostren la derrota de la seva força.

De manera semblant, els homes de les illes tornen a partir cap a l'emigració. Els homes són com els arbres.

Havien tornat a casa des de feines llunyanes. I ara tornen a anar allà on van fer fortuna.

De joves van treballar a bord de vaixells mercants i van desembarcar a Austràlia de nit, abandonant el seu torn.

Van ser perseguits, van fer servir tots els recursos, des de la humilitat fins al ganivet. M'ho expliquen alguns.

Tenim la mateixa edat, la mateixa dosi de fortuna que ens permet fer un glop de vi a la terrassa d'una illa grega.

I ara tornar a l'emigració és un salt en la foscor, menys profund però en canvi més amarg.

Que t'expulsin dues vegades fa mal als ossos. El Mediterrani, a nosaltres, ens expulsa.

Als que el travessen amuntegats i drets en embarcacions precàries, en canvi, el Mediterrani els xucla.

A l'estiu, en alta mar, es creuen pasteres i velers, els destins més oposats.

La gràcia elegant, indiferent, d'una vela inflada i pocs passatgers a bord frega la barqueta dels que van estrets com sardines.

I no respon a la salutació ni a l'ajuda. La proa afilada obre les onades com si fossin rissos de mantega.

Des de la barca la veuen desfilar sense poder-se explicar per què, si s'inclina tant cap a un costat, el veler no bolca i s'enfonsa, com els passa a ells.

Algun d'ells somriu en veure la imatge de la riquesa.
Algun d'ells espera trobar un lloc en un món així.
Algun d'ells renuncia a trobar un món així.

Irene va a nedar de nit, fins i tot a l'hivern. Ni tan sols les tempestes la retenen a terra. No encén mai foc. Inclús es menja el peix cru.

A les vores de l'illa hi ha ruscos silvestres. Irene allunya les abelles amb una potinga feta d'excrements de cabra i polpa de mol·luscos marins.

Si alguna li deixa el fibló a la cara, se'l refrega amb sal d'escull recollida als tolls secs.

Irene sap la resposta a coses que no fan preguntes.

Al poble de l'illa, la seva presència és superficial. Li presten la mateixa atenció que a una ombra a la paret.

L'ombra d'Irene és un pes mort. L'arrossega darrere seu, per terra i per les parets. Al mar no. Així que es capbussa, se la treu de sobre.

Des del dia que va quedar embarassada, ningú la saluda. Ja ha entrat a l'últim mes, però fins ara no se n'havien adonat.

Té una panxa més allargada que punxeguda.

En una illa, que et facin el buit és una desgràcia. No hi ha solució. O te'n vas, o et mors.

L'illa té molt poca superfície. Hi ha un dia de camí d'una punta a l'altra. Hi viuen conills salvatges i àguilles amb les plomes blanques a l'extrem de les ales.

Al mar hi viu alguna foca, maleïda pels pescadors, perquè fa un forat a les xarxes amb el musell i l'engrandeix amb les aletes. Per reparar-les, perden tot un dia.

Aquest petit tros de terra és una de les ferides obertes d'Europa.

El primer cop que hi vaig desembarcar, vaig preguntar el nom de l'illa que veia a l'est.

Em va contestar el mestre d'escola:

—És la més gran que tenim. Es diu Àsia, i arriba fins a Vladivostok.

Aquí no fan servir el nom de Turquia per designar la terra del davant. En diuen Àsia Menor, un nom que pertany a la geografia, no a la història.

Ningú sap qui va deixar embarassada Irene. No creuen que fos cap foraster.

Som a finals de setembre, i té la panxa a punt per donar a llum. Va ser algú al gener.

Al gener, a l'illa només hi desembarquen uns quants navegants a vela que s'estan quiets al port, més atracats que les seves embarcacions.

Irene no explica amb qui va estar. Però ha decidit explicar-m'ho a mi.

Veü que nedo a mar obert, d'esquena, amb els braços que avancen a cegues.

Li agrada que vingui de fora. De Nàpols, *nea polis*, li dic, un nom que demostra molt poca fantasia, establert pels grecs, sota un volcà que descarrega al mar.

Ara ja no és *nea*, nova, però es renova amb les invasions i els terratrèmols.

El sol surt per darrere del volcà i es pon damunt dels camps que treuen vapor de sofre.

A Irene li interessien les històries.

Quan la van fundar s'assemblava a tu, li dic, estava més dins del mar que en terra ferma.

La seva primera divinitat, Partènope, era filla de les onades.

Em pregunta fins on arribo nedant. Enlloc. Compto les braçades. Cinc-centes. I després torno enrere.

Enrere és el lloc d'on vinc i provinc. Irene somriu, obre les dents i mossega l'aire. Se l'empassa a glops petits.

Els seus ulls es mantenen rodons i llunyans.

La meua edat, que m'emblanqueix les temples i la barba que em despunta, li dóna confiança.

També sap que no tinc ni dona ni fills. Li dic que escric històries i les venc al mercat.

Obro la maleta de viatjant i em poso a recitar els meus títols estranys que ningú recorda i que criden l'atenció durant mig minut.

La nostra espècie humana necessita històries per acompanyar el temps i distreure's una mica.

I jo recullo històries, no me les invento. Vaig dar-rere la vida espigolant si és un camp, raïmant si és una vinya. Les històries són una resta que ha quedat. No són aire, sinó sal, el que queda després de la suor.

Irene escolta i el vent li remou els cabells, espessos, ros-sos, truncats a la nuca amb un cop de tisores de podar.

Li queda enganxada alguna alga seca, com els passa a les femelles dels eriçons de mar.

Irene va anar a l'escola. Va aprendre a llegir, però no a escriure, per falta de quadern i de llapis. Sap els números, però no els fa servir. En té prou amb un, dos, molts.

Ens trobem a la platja de Flores, una cala en forma de colze on el mar entra a descansar de la força del vent.

És una illa esquinçada, amb refugis llançats a l'atzar per les erupcions que lliscaven cap al mar.

Escalo amb els peus nus un escull amb preses de quars. Remunto a poc a poc una cristalleria de prismes.

La meva espina dorsal li recorda les torsions dels rèptils. Ha vist com m'enfilava.

Irene respira fondo. L'aire entra i li aixeca el tronc, no només el tòrax. Quan emmagatzema aire, es converteix en vela.

Després em diu que no semblo una figura humana, quan em moc sobre l'escull.

Espero per veure què diu i a continuació l'hi pregunto. Sembles un escorpí, però sense cua.

És veritat, l'he perdut. Però quan el temps empitjora, sento el dolor al capdavall de l'espina dorsal, a les vèrtebres que ja ho ni són.

De nit dormo de cara avall per no picar-me en ple son.

Ho dic de broma, però de seguida m'adono que és veritat. Quan dius una cosa, es fa realitat.

Hi va haver un escriptor que es va convertir en escarabat, i un altre en una marioneta de fusta.

A mi a vegades m'ha passat de ser el cavall de Don Quixot.

M'he sentit esperonat per alguna bona causa que m'ha saltat al damunt i m'ha fet sortir al galop.

Com més bones són les causes, més escasses les forces de qui les ha de servir.

Escorpí, és el primer cop. Irene sap extreure el verí. Se'l posa a les ungles, així aguanten millor tantes hores a l'aigua.

Les hi miro, i tenen una crosta de mareperla.

Irene em pregunta si també recullo les històries que encara no són una resta. I es posa una mà a la panxa.

Si vol que l'escolti, l'escolto. Al mar no la puc seguir, m'hi perdo. Però a terra sí.

Irene sap nedar a una velocitat que no havia vist mai. El mar, sota seu, és un elàstic. Els cops de les seves cames unides són com cops d'aleta.

Salta les onades amb capbussades de cetaci. T'ha vist nedar algú? Ningú. Irene neda de nit.

A mi m'ho ensenya perquè té a veure amb el que em vol explicar.

S'estira a la sorra, sense posar-se les mans sota la nuca, i deixa que els cabells s'escampin. Ara que està estirada, la panxa s'ha convertit en una quilla.

Irene es clava uns copets amb la mà a la pell tensa com un tambor.

La història és aquí dintre.

No ho diu, però el gest es converteix en una frase que jo sento. La història és aquí dintre. Rebo la frase a la nuca, i després em baixa per les vèrtebres.

Hi ha un punt del meu cos on convergeixen els sentits. Aleshores un soroll es converteix en una olor, un frec coincideix amb un gust a la boca.

Els sentits tenen una estació central des d'on es bifurquen. Allà és on em va arribar Irene.

Ella ajaguda i jo assegut més endavant, amb els braços damunt dels genolls.

Acaba de tornar de la nedada nocturna. Jo encara he d'entrar a l'aigua.

Com t'ho fas per saltar les onades amb aquest pes a la panxa?

La vida que porto a dintre m'empeny a saltar. A terra em pesa, al mar em dóna embranzida.

Cap cos humà pot córrer damunt les onades. Tu ets l'única a tot el món.

El món? Irene es mira el cel buit i em diu: allò?

El món, per a ella, no és l'Àsia que tenim al davant

ni l'Europa que tenim al darrere, amb la resta d'oceans i de terres.

És el que embolcalla la nit, el mar de puntets il·luminats de l'horitzó cap amunt.

La pell d'Irene està plena de pèls diminuts de color groc, una capa de flors de ginesta. L'olor que fa és de salabror, de barca de pesca.

El seu nas s'arronsa per ensumar millor, i tot al voltant s'ondulen les seves pigues de color de pruna.

Els ulls d'Irene no enfoquen. Estic dins el seu camp de visió, i la seva mirada em traspassa.

No és que m'exclogui, sinó que la seva mirada no es fixa mai en un punt.

Qui era la seva família? No ho sap. La van recollir a la platja després d'una tempesta.

Va créixer a casa del popa. Va munyir les seves cabres i va cuidar les seves abelles.

Dormia a la cuina, damunt d'una estora.

És un poble devot. Els oficis dels dies de festa congreguen a tothom, menys a Irene i dos vells comunistes.

Durant la dictadura, als anys seixanta, els van tancar als camps disseminats per l'arxipèlag.

Els diferents regnes i governs han plantat presons a les illes del Mediterrani. Per a ells, el mar és un guardià afegit als barrots.

A Iugoslàvia, la pitjor era la de Goli Otok. A casa nostra era la d'Asinara. Ja les han tancat. El destí de les presons és acabar tancades.

Els dos antics detinguts, un mestre de primària i un electricista, van tornar a les illes per envellir apartats de les cabrioles del segle vint.

Al vespre, en una terrasseta a recer del vent, mouen les peces del *backgammon* i beuen una cervesa que es diu Alpha.

El mestre de primària m'ha explicat que s'ha pres al peu de la lletra les paraules de la seva joventut.

I la lletra Alpha de la marca de cervesa és aquella a la qual s'ha quedat enganxat. En beu un glop i somriu.

Els grecs s'ho han pres de debò i li han tret el collar al segle del cine, de les emigracions, de les revolucions i de les guerres.

La guerra moderna ha matat més vides amb roba

de civil que amb uniforme. Els grecs han perdut vint-i-cinc ciutadans per cada soldat mort.

El resultat de la guerra moderna és vint-i-cinc a un.

Irene no va mai als oficis. Quan era petita, el popa li donava feines per fer durant la missa. Irene no creu i no pregunta.

La terra és alta i baixa, no ofereix igualtat als destins. El mar és més just. Encara que una onada s'aixequi més que les altres, després baixa.

Irene imita el mar. Les seves mans floten un moment en l'aire, juntes.

Com és que entenc les teves frases, Irene, i no surt cap paraula dels teus llavis?

Així és com ho fan els dofins, em respon. Què hi tenen a veure, els dofins? Hi tenen a veure.

Penso en els innumerables llenguatges que van sortir de la torre de Babel, en les seves gramàtiques i alfabetes, que separen més que les cadenes muntanyoses.

En canvi, una cabra albanesa s'entén de seguida amb una cabra suïssa.

A l'institut vaig estudiar la llengua d'Homer, però per parlar amb un nét seu grec, he de trucar a la porta de Shakespeare.

Irene coneix la llengua dels dofins, i diu que amb mi també funciona.

El regne dels animals és una república. No disposa de corona, l'objecte més ineficaç que existeix per cobrir el cap, ja que no protegeix ni del sol ni de la pluja.

Només la corona d'espines, cenyida al front de l'home, redimeix el subjecte i l'objecte.

Edicions Bromera